

اجازه‌های درخشان

درباره جایگاه علمی آیتا... خامنه‌ای

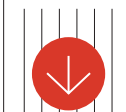

اجازه‌های درخشان... نائینی و آیتا... عبدالکریم حائری حائری آیتا... سید جواد خامنه‌ای

روزنامه
شهرامید
وزندگی

شنبه
۲۴ مرداد ۱۴۰۰
۱۳ خرداد ۱۴۴۰
شماره ۳۴۴۰

تکمیر

رضا مختاری
مدیر مؤسسه
کتاب‌شناسی شیعه

اجازات در فرهنگ دینی انواع مختلفی داشته و تا پیش از دو قرن اخیر عمده اجازات در شیعه و سنی، به نقل حدیث و روایت کتابها اختصاص داشته است. در دو قرن اخیر چند نوع دیگر از اجازه نیز در حوزه‌های علمیه متداول شده است؛ از جمله «اجازه تصرف در امور حسبیه» که امروزه در میان مراجع بزرگوار شیعه رایج است و ایشان برای نماینده‌هایشان با شروطی این اجازه را صادر می‌کنند. یکی دیگر از این اجازات نیز «اجازه‌ی اجتهاد» است.

یکی از اجازات موجود و شایان بررسی، اجازه‌ی فقیه و اصولی بزرگ شیعه، مرحوم آیتا... نائینی^(۱) متوفای ۱۳۵۵ قمری به آیتا... حاج سید جواد خامنه‌ای^(۲) است. مرحوم آیتا... نائینی^(۳) همچون مؤسس حوزه علمیه قم، آیتا... حاج شیخ عبدالکریم حائری که او نیز متوفای ۱۳۵۵ ق، است از مهم‌ترین چهره‌های علمی و در زمره علمای تراز اول شیعه در عصر خود بود.

از جمله شاگردان این عالم برجسته شیعه، مرحوم آیتا... آقا سید جواد خامنه‌ای است. آیتا... خامنه‌ای پس از ۹ سال اقامت در حوزه علمیه مشهد و بهره‌مندی از محضر فقه و اصول میرزا محمد خراسانی (فرزند صاحب کفایه) و حاج آقا حسین قمی، در سال ۱۳۴۵ قمری راهی نجف اشرف شد و در آنجا در درس بزرگان حوزه نجف و از جمله آیتا... نائینی حضور یافت. پس از گذشت کمتر از ۵ سال حضور در این درس یعنی در سال ۱۳۵۰ قمری، آیتا... نائینی اجازه‌ای برای ایشان صادر کردند که در آن هم‌زمان به آیتا... خامنه‌ای اجازه‌ی روایت و اجازه‌ی اجتهاد داده‌اند. در اینجا این توضیح بایسته است که در زمان مرحوم نائینی و تاملات‌ها، القاب حوزوی به دقت بسیار به کار میرفت و وضعیت القاب حوزوی مانند امروز نبود که بی حساب و نه چندان دقیق، استفاده شود. از این رو تعبیر «مروج الاحکام» یا «ثقة الاسلام» در اجازه‌ی مرحوم نائینی با توجه به فضای رایج در زمان ایشان تعبیر بلندی است و با آنچه امروزه رواج دارد، کاملاً متفاوت است. نکته مهم دیگر درباره این اجازه این است که در ذیل آن علاوه بر اصل اجازه که از مرحوم آیتا... نائینی است، مرحوم آیتا... حائری نیز اجازه را تأیید کرده‌اند. این نیز یکی دیگر از رسوم و سنن رایج در حوزه‌های علمیه بوده است. موارد فراوانی وجود دارد که عالم بزرگی به شخصی اجازه داده و سپس عالم دیگری همان اجازه را تأیید کرده است. یکی از عبارات رایج برای این تأیید، جمله «صدر من اهل ووقع فی محله بوده است که یعنی مجیز که در مثال مذکور آیتا... نائینی است، به حق اهل و شایسته اجازه دادن بوده و مجاز نیز به راستی لایق این اجازه و مجتهد است.

به هر حال حضرت آیتا... حائری که مرجع بزرگ آن دوران و از علمای تراز اول عصر خود بوده نیز با عبارت «صدر من اهل ووقع فی محله» ذیل این اجازه را توشیح و تأیید کرده‌اند که این، خود، نشان مهم دیگری است بر مقام علمی، اخلاقی و عملی و نیز زهد و تقوی مرحوم آیتا... حاج سید جواد خامنه‌ای.

درباره مرحوم آیتا... سید جواد خامنه‌ای که در این سند از ایشان سخن رفته است، حضرت آیتا... حاج سید موسی شبیری زنجانی به تفصیل مطالبی را بیان داشته‌اند که در جلد سوم کتاب جرعه‌ای از دیاگرد آمده و چاپ شده است. از جمله اینکه می‌فرمایند: «مرحوم آقای سید جواد خامنه‌ای از اوتاد و از اتقیاء و از اجله‌ی علما بودند.» ایشان مقید به نوافل، و به ویژه نافله‌ی عصر بودند و این از این جهت اهمیت دارد که معمولاً ثمه‌ی جماعات هشت رکعت نافله‌ی عصر را نمی‌خوانند تا مردم بین نماز ظهر و عصر معطل نشوند.»

نجف آبادی از دواج کرده که از این ازدواج دارای ۴ پسر (سید محمد، سید علی، سید هادی و سید حسن) و یک دختر (بدری، همسر شیخ علی تهرانی) شد. وی از بانو خدیجه میردامادی دارای چهار پسر و یک دختر شد. سید محمد، سید علی، باب سادات، سید هادی و سید محمد حسن، دو فرزند پسر او نیز عمری به دنیا نداشتند؛ سید رضا نخستین فرزند پس از دو سال ره به آخرت گشود و باز سید رضا دومین پسر پس از چند هفته جهان گذرنده را بدرود گفت.

● مجتهدی صاحب نام

آیتا... سید جواد خامنه‌ای پس از مراجعت از نجف به مشهد، به عنوان یک مجتهدی عالمی صاحب نظر به تشکیل حوزه تدریس اقدام نکرد ولی شاگردان خصوصی و گاه موقت داشت که غیر از فرزندان می‌توان از حاج میرزا نصر... شبستری از روحانیان تبریز، و حاج میرزا حسین آبادی از علمای مشهد یاد کرد.

● فعالیت‌های فرهنگی و علمی در مشهد

آیتا... سید جواد خامنه‌ای در مشهد، علاوه بر تدریس، در دو مسجد امام جماعت بودند: مسجد صدیقی‌ها و مسجد گوهرشاد.

برنامه حاج سید جواد آقا، تا سال‌های متعددی این چنین بود که هر روز پیش از نماز صبح، به حرم مطهر امام رضا مشرف شوند و پس از زیارت، برای اقامه نماز صبح، به یکی از شبستان‌های مسجد گوهرشاد بروند. همچنین نماز ظهر و عصر و نماز مغرب و عشا را نیز در مسجد صدیقی‌ها در بازار بزرگ (قالی فروشها) - که به مسجد ترک‌ها معروف بود - اقامه می‌کرد. حاج سید جواد حدود چهل سال در مسجد صدیقی‌ها نماز خواند، تا این که این مسجد در طرح توسعه حرم رضوی قرار گرفت، و تغییر مکان و تجدید بنا داد.

او در ماه‌های مبارک رمضان پس از اقامه نماز منبر می‌رفت برای نمازگزاران سخن می‌راند. این سخنرانیها جنبه اخلاقی داشت. آیتا... سید جواد خامنه‌ای سالهای مدید نیز پس از نماز مغرب و عشاء در بالای منبر معارف دین را برای حاضران تبیین می‌کرد و مباحث توحید و معاد را از کتاب مورد علاقه اش کفایة الموحدين برای حاضران بیان می‌نمود. رهبر معظم انقلاب درباره پدرشان آیتا... سید جواد خامنه‌ای می‌گویند: «ایشان را نمی‌توان مرد سیاست و مبارزه به مفهومی که امروز تصور می‌شود نامید و او هم ادعای آن را بر زبان نراند. با وجود این، فاصله خود را با عوامل حکومتی حفظ کرد و روی خوش به رژیم پهلوی نشان نداد. چرا که ایشان دیدشان مثل اغلب علمای شیعه امامیه، دید بغض و نفرت نسبت به حاکمان طاغوت بود. وی که دوران پهلوی را هم دیده بودند و تحریم‌های رضاخان را چشیده بود، یک لحظه هم برای آنها مفید واقع نشد، هرگز در جلسه‌ای عمومی و در هیچ دعوت خصوصی ایشان شرکت نکرد. حتی در مراسم‌های صحن موزه آستان قدس رضوی که در سالن تشریفات امروزی بود، و از علمای مشهد دعوت می‌کردند و بسیاری از مراجع و علمای می‌رفتند، و تنها کسی که با یکی دوسه عالم دیگر هرگز در این مراسم شرکت نکرد، سید جواد بود.»

آشنایی با امام خمینی (ره)

حاج سید جواد، امام خمینی را از نزدیک دیده و با ایشان آشنا شده بود و می‌توان گفت با حاج آقا روح... یافت داشت.

آشنایی آنها احتمالاً در اوایل دهه ۴۰ قمری - یعنی پیش از سفر علمی حاج سید جواد - به نجف می‌رسد. امام خمینی در یکی از سفرهای زیارتی خود به مشهد، میهمان حاج شیخ علی اکبر نوغانی بود. آقای نوغانی مقدمات دیدار آن دورا فراهم کرد و حاج سید جواد به همراه حاج سید هاشم پدر زن خود به دیدن حاج آقا روح... رفتند. امام خمینی نامه‌ای از میرزا ابوالفضل نجم آبادی از علمای تهران و دوستان صمیمی و نزدیک حاج سید جواد همراه داشت و آقای نجم آبادی در مراسله خود از حاج آقا روح... تاکید کرده بود. جذابیت منش متانت و ثروت امام خمینی

وفات

اوپس از ۹۳ سال زندگی در ۲۷ شوال ۱۴۰۶ برابر با ۱۴ تیر ۱۳۶۵ درگذشت. نخستین ساعات با ممدار روز ۱۵ تیر ۱۳۶۵، دهه‌اتن از مردم، جلوی مسجد امام حسن مجتبی (ع) جمع کردند تا پیکر ایشان را به سمت حرم تشییع کنند. این همان مسجدی است که در سالیان ممنوعیت اقامه جماعت توسط آیتا... سید علی خامنه‌ای، پشت سر آیتا... سید جواد خامنه‌ای نماز می‌خواندند و در دهه پنجاه شمسی، بسیاری از جوانان و مردم در آنجا پای درس سید علی خامنه‌ای می‌نشستند.